

Tyresö kommun
Socialförvaltningen
Åsa Tenggren
Utredare

TJÄNSTESKRIVELSE

2013-01-21

1 (6)

Diarienummer
2013/SN 0009-003
Socialnämnden

Revidering av riktlinjerna för biståndshandläggning inom äldreomsorgen med anledning av lagändring beträffande parboende

Förslag till beslut

Socialnämnden antar reviderade ”Riktlinjer för biståndshandläggning enligt socialtjänstlagen inom äldreomsorgen i Tyresö kommun”.

Ingrid Boheman-Risto
Förvaltningschef

Mia Ledwith
Gruppledare staben

Sammanfattning

Genom en ändring i socialtjänstlagen som trädde ikraft den 1 november 2012 ingår det i skäligen levnadsnivå att fortsättningsvis kunna sammanbo med make oavsett om den enes behov kräver boende i särskild boendeform. Syftet med lagändringen är att äldre par som delat ett långt liv tillsammans inte ska behöva flytta isär bara för att deras omsorgsbehov skiljer sig åt. Socialförvaltningen har utrett hur lagändringen bör tillämpas i Tyresö kommun och föreslår i denna tjänsteskrivelse en revidering av riktlinjerna för biståndshandläggning inom äldreomsorgen med anledning av lagändringen. I ärendet redovisas även

erfarenheter från andra kommuner. Förvaltningen har för revideringen av riktlinjerna rådfrågat kommunjuristen, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och Socialstyrelsen.

Beskrivning av ärendet

Bakgrund

Genom en ändring i socialtjänstlagen (2001:453), 4 kap. 1 b §, som trädde ikraft den 1 november 2012 ingår det i skäligen levnadsnivå att fortsättningsvis kunna sammanbo med make oavsett om den enes behov kräver boende i särskild boendeform. Det förutsätter att makarna tidigare varaktigt sammanbott, eller om den ena parten bor på särskilt boende, att paret dessförinnan varaktigt sammanbott. Syftet med lagändringen är att äldre par som delat ett långt liv tillsammans inte ska behöva flytta isär bara för att deras omsorgsbehov skiljer sig åt.

Make är i detta sammanhang ett könsneutralt ord som inbegriper både maka och make, registrerad partner samt sambo. Maken som flyttar med till ett särskilt boende utan att själv ha beviljats insatsen kallas för *medboende*. *Äldre* avser personer som är 65 år eller äldre. *Parboende* inbegriper boende i samma rum, lägenhet eller inom samma boende/fastighet.

Både maken med behov av särskilt boende och dennes make kan ansöka om att parbo. Part i ärendet är dock alltid maken med behov av särskilt boende.¹ Den medboende maken bor i det särskilda boendet utan eget beslut om insats, vilket innebär att denne ska klara sig på egen hand på samma sätt som om denne bor i ett eget boende.² Det innebär att den medboende inte omfattas av avgiftsreglerna i socialtjänstlagen. Den medboende kan dock avtala om att ta del av service och mat i det särskilda boendet.³

¹ Proposition (2011/12:147) *Rätten att få åldras tillsammans – en fråga om skälighet, värdighet och välbefinnande i äldreomsorgen*, sid. 35.

² Ibid., sid. 33.

³ Ibid., sid. 36.

Socialstyrelsen har av regeringen fått i uppdrag att ta fram en vägledning med anledning av ändringen i socialtjänstlagen. Vägledningen ska vara klar senast den 19 september 2013. Riktlinjerna kan behöva justeras på nytt efter denna vägledning.

Ändring i hälso- och sjukvårdslagen

I samband med ändringen i socialtjänstlagen ändrades även hälso- och sjukvårdslagen, där det klargörs att kommunens ansvar gällande hälso- och sjukvård endast omfattar dem med beslut om särskilt boende. Den medboende omfattas således inte av det särskilda boendets hälso- och sjukvårdsansvar, utan får söka vård som andra i samhället.

Erfarenheter från andra kommuner gällande avgift för medboende utan eget beslut enligt SoL

Järfälla kommun har i sina tillämpningsanvisningar för parboende fastställt att medboende ska betala en obligatorisk avgift för mat och service enligt ett av kommunen fastställt belopp. Detta då kommunen bedömer att de särskilda boendena inte är utformade så att det möjliggör för den medboende att bo där som i ett eget hem, och t.ex. laga sin egen mat.

Västerås kommuns riktlinjer anger att medboende, om de önskar, ska kunna ta del av service och måltider som boendet erbjuder. Avgiften för maten fastställs av respektive utförare. För service föreslås den medboende använda sig av RUT-avdrag för köp av tjänster av de privata boendena. När de gäller de kommunala utförarna kan RUT-avdrag enligt riktlinjen inte göras, utan medboende får betala utföraren enligt självkostnadsprincipen. Avgiften betalas direkt till utföraren.

Eskilstuna kommun, vars riktlinjer ännu inte är fastställda, kommer att föreslå att medboende betalar kommunen (inte utföraren) enligt fastställd taxa för de tjänster och mat som denne nyttjar på boendet. Kristinehamns kommun har i sina riktlinjer fastställt motsvarande system, d.v.s. särskilda avgifter för medboende.

Av Salems kommuns riktlinjer framgår att den medboende ska kunna ta del av boendets måltider mot en avgift. Avgiften är dock inte fastställd.

Nacka kommun har ännu inte fastställt nya riktlinjer om parboende, men kommer i dem föreslå att den medboende får ett eget beslut enligt 4 kap. 2 § SoL. Socialtjänstlagen möjliggör att bevilja bistånd utöver det som regleras i lagen, och beslut fattas då enligt 4 kap. 2 § SoL. Beslut kan då grundas på andra kriterier än den enskildes omsorgsbehov. Beslutet innebär att den medboende omfattas av avgiftsreglerna i socialtjänstlagen och kommunen kan således ta ut avgift i enighet med gällande bestämmelser i SoL.

Förvaltningen har även rådfrågat SKL och Socialstyrelsen om kommunens möjligheter att ta ut avgift för medboende utan eget beslut. SKL anser att då avgifter inte regleras i lagen/propositionen är det upp till varje kommun att utforma en tillämpning av parboende och avgifter som passar var och ens förutsättningar.

Socialstyrelsen hänvisar till propositionen om att den medboende kan avtala om att få ta del av service och mat i det särskilda boendet. De menar vidare att då propositionen inte ger ett klart svar på frågan om betalning för vissa tjänster som den medboende kan ta del av, lämnas frågan således till verksamheten att hantera. De kommer att återkomma till frågan i vägledningen.

Förvaltningens förslag om revidering av riktlinjer beträffande parboende inom äldreomsorgen

Revidering av "Riktlinjer för biståndshandläggning enligt socialtjänstlagen inom äldreomsorgen i Tyresö kommun"

Tyresö har redan tidigare möjliggjort för parboende för par där endast den ena maken haft behov av särskilt boende. I första hand har behovet tillgodosetts genom att bevilja förtur till trygghetsboende/seniorlägenhet. I de fall behovet inte har kunnat tillgodoses på annat sätt än i ett särskilt boende, har den medboende kunnat flytta med till boendet genom beslut om korttidsvistelse. Den nya lagändringen förtydligar dock att den medboende maken inte bör ha ett beslut om boende för egen del, utan begäran om och rätten till parboende provas för den part som har behov av särskilt boende. De reviderade

riktlinjerna för biståndshandläggning enligt socialtjänstlagen inom äldreomsorgen i Tyresö kommun förtydligar detta förhållande (se bilaga 1).

Hemtjänst i särskilt boende för medboende

Om den medboende har behov av omvårdnadsinsatser eller service för egen del, ansöker denna om detta hos biståndshandläggaren som utreder och fattar beslut om hemtjänstinsatser i sedvanlig ordning. Om den medboende sedan tidigare är beviljad hemtjänst medföljer biståndsbeslutet till det särskilda boendet.

Förvaltningen bedömer att det är olämpligt att hemtjänstutförare inom valfrihetssystemet utför hemtjänst i dessa fall. Uppdraget att utföra hemtjänsten bör vid parboende alltid tillfalla det aktuella särskilda boendet. Förvaltningen föreslår därför i de reviderade riktlinjerna att beslut om hemtjänst på särskilda boenden undantas kundvalssystemet inom hemtjänsten.

Den medboende med hemtjänst betalar avgift enligt gällande taxa och avgifter, vilket innebär att en avgiftsberäkning med hänsyn till inkomst görs och högkostnadsskydd beaktas.

Överenskommelse om service och mat för medboende utan eget biståndsbeslut

Den medboende föreslås teckna en överenskommelse med boendet om serviceinsatser och mat som den medboende nyttjar. Boendet har rätt att ta ut ersättning enligt följande (2013 års avgifter):

- Basservice (tv-licens, del i dagstidning, vissa förbrukningsvaror samt gemensamma aktiviteter): 240 kr/månad
- Tvätt: 260 kr/månad
- Städ: 337,50 kr/månad
- Mat (samtliga måltider inklusive mellanmål): 3 000 kr/månad

För medboende utgår ingen ersättning från kommunen till utföraren, utan utföraren tecknar en överenskommelse direkt med den medboende om ersättning för service och mat. Om den medboende beviljas hemtjänst utgår dock ersättning till boendet enligt beslutad ersättning för hemtjänstutförare.

Hyresförhållanden

Både maken med beslut om särskilt boende och den medboende bor i det särskilda boendet som hyresgäster. Det innebär att det föreligger ett besittningsskydd, och sammanboende par har normalt rätt att överta en gemensam lägenhet efter separation eller dödsfall, även om personen i fråga inte tillhör den kategori som har behov av ett särskilt boendet.

Förvaltningen föreslår att en överenskommelse tecknas mellan Tyresö kommun och hyresgästerna, dvs. personen som beviljats boende samt medboende, där det preciseras att boendet är ett kategoriboende. Överenskommelsen förklarar att hyresavtalet kommer att sägas upp i de fall då hyresgästen inte tillhör kategorin eller inte är i behov av bostad för parboende. Kommunen beviljar i dessa fall förtur till trygghetsboende/servicebostad för den medboende. Förslaget är förenligt med SKL:s rekommendationer.⁴

Förvaltningen bedömer inte att det är möjligt för medboende utan beslut om särskilt boende att bo kvar i en egen lägenhet/rum på ett särskilt boende, då det skulle innebära att denne upptar en plats för en person med behov av bostad med särskild service samt intäktsbortfall för boendet.

Förvaltningen bedömer vidare att det inte är lämpligt för par där den ena är demenssjuk, att bo tillsammans på en avdelning för somatisk sjuka. Det går dock bra för paret att bo på en demensavdelning, om den somatiskt sjuke accepterar detta.

Bilagor

1. ”Riktlinjer för biståndshandläggning enligt socialtjänstlagen inom äldreomsorgen i Tyresö kommun”.
2. Överenskommelse om servicetjänster och mat.
3. Överenskommelse om kategoriboende.
4. Socialstyrelsen, Meddelandeblad nr. 11/2012, *Rätten för äldre att få bo tillsammans – nya bestämmelser den 1 november 2012*.
5. Sveriges Kommuner och Landsting, Cirkulär 12:51, *Utvidgad parbogaranti*.

⁴ Sveriges Kommuner och Landsting, Cirkulär 12:51, *Utvidgad parbogaranti*.